

an cheoil, agus an fhaisin, na scannáin agus ó thaobh na siamsaíochta, meallta ag saol an Bhéarla. Agus tá sé sin intuigthe, mar níl aon difríocht idir páistí atá ina gcónaí ar an gCeathrú Rua, seachas páistí atá ina gcónaí i gCalafornia nó i gCorn na Breataine. Siad na mianta céanna atá acu agus an cineál saoil a bhfuil said ag breathnú air agus ag éisteacht leis ó thaobh na teilifíse agus a leithéide sin de agus dá bhrí sin tá brú ollmhór, níos mó ná mar a bhí ariamh ar pháistí na Gaeltachta anois agus tá dúshlán ollmhóra ansin. Ach sílim, tá rudaí áirithe ag tarlú i mbliana, go m'fhéidir a bheas ina chabhair, ach is dúshlán é cosaint na Gaeltachta a bheas romhainn ar feadh na mblianta.

P.Ní Ch. Céard a theastaíonn chun tabhairt faoin dúshlán sin?

S. Ó C. An chéad rud a theastaíonn, dar liom ná aon chreimeadh nó lagadh a tá ag teacht ar an nGaeltacht a stopadh ar dtús báire sula dtosaítear ag caint ar an roth a chasadh ar ais.

P.Ní Ch. Cén chaoi a ndéanfar é sin?

S. Ó C. An t-aon bhealach len é sin a dhéanamh, dáiríre, ná oiread córais tacaíochta a chur ar fáil don teanga, tá cuid mhór acu ann cheana féin, ach cinnte tá cúrsaí oideachais rí-thábhachtach agus tá pictiúr fíor-dhuairc ar fad ar fáil in san tuarascáil a d'fhoilsigh *An Chomhairle Um Oideachais Ghaeltachta agus Ghaelscoile* anuraidh, nuair a dúradar go raibh an baol ann gur beag scoil a bheadh fanta sa Ghaeltacht a bheadh ag múineadh trí Ghaeilge faoi cheann scór bliain mura dtabharfar faoi déileáil le ceisteanna atá ansin faoi láthair. Bhí mé ag caint le Príomhoide meánscoile Gaeltachta le gairid a dúirt liom gur fhostaigh sé ceathrar múinteoir gan Gaeilge ina scoil Ghaeltachta an bhliain seo caite mar nár chuir éinne le Gaeilge isteach ar na postanna, agus an t-aon rogha a bhí aige ná na ceithre ábhar a fhágáil de chlár ama na scoile ar fad nó daoine gan Gaeilge a cheapadh sna postanna. Mar sin, sin iad na dúshláin atá romhainn, díriú ar na géarchéimeanna sin, go háirithe i gcúrsaí oideachais, déileáil leis an óige, an spreagadh, an tacaíocht agus an mealladh sin a chur ar fáil do theaghlaigh agus don óige le go dtuigfidh said go bhfuil tábhacht leis an teanga seo. Má fhágann said sin ar lár í, má bhrítear an ceangal stairiúil sin a théann siar sna blianta, ní féidir an slabhra sin a chur ar ais le chéile arís.

P.Ní Ch. Ag caint ar an gcóras oideachais ansin arís, meastú an bhfuil muid ag déanamh leithscéalta ró-fhada anseo sa nGaeltacht, nár cheart b'fhéidir córas níos cosúla le Gaelscoileanna a chur i bhfeidhm sna scoileanna Gaeltachta.?

S. Ó C. Ní oideachasóir mise, ní aon saineolaí oideachais mé agus níl na freagraí agamsa ar na ceisteanna sin, ach tá a fhios agam go raibh imní ar dhaoine a labhair liomsa as Gluaiseacht na Gaeilge gur chóir ar chor ar bith a bheith ag caint ar fhadhbanna a bheith sa tír seo maidir le múineadh na Gaeilge, mar bhí faitíos ar dhaoine áirithe dá dtosófaí ag caint ar seo, go ndéanfaí an scéal níos measa. Bhrath mise a mhalairt ar fad, murar féidir déileáil go hionraic agus go macánta le ceisteanna mar seo, mura féidir iad a phlé amach agus a rá "tá fadhbanna ann, bíodh tú ag caint ar an nGaeltacht nó ar fud na tíre". Mura bpléitear na rudaí seo go hionraic agus go macánta, níl aon bhealach ar féidir leat dul ag cuartú leigheas ar an bhfadhb. Bhí daoine ann i saol na Gaeilge sa tír seo a bhí amhrasach ar cheart a bheith á phlé seo ar chor ar bith agus an chomhairle a bhí acu ná "Fan siar as an díospóireacht sin, ná cuir an t-ábhar seo ar an gclár oibre mar b'fhéidir gur chun donais a rachaidh rudaí". Sílimse go bhfuil rudaí ag an bpointe gur gá iad a phlé amach go macánta agus go hionraic.

P.Ní Ch.: Bhí tú ag caint ansin ar an rabhadh a bhí tugtha i dtuarascáil COGG nach mbeadh aon scoil Ghaeltachta ag múineadh trí Ghaeilge i gceann 20 bliain...

S. Ó C. Thug said rabhadh mura dtógfar céimeanna anois go mbeadh an baol ann faoi cheann 20 bliain gur beag scoil a bheadh fanta ag múineadh trí Ghaeilge. Tá rudaí tábhachtacha ag tarlú i mbliana. Rinneadh an daonáireamh a thabharfaidh léargas ar úsáid na Gaeilge ar fud na tíre, tá an tuarascáil sin óna hOllscoileanna maidir le stádas na Gaeilge le teacht amach, beidh sé sin thar a bheith tábhachtach d'aon díospóireacht a bheidh ar siúl. Tá sé i gceist ag an rialtas fíis don Ghaeilge a fhoilsiú go luath. Seo é an chéad ráiteas físe ón rialtas le 30 bliain nó níos mó a thugann le fios céard é polasaí an rialtais i ndáiríre. Mar sin, tá rudaí éagsúla mar sin ag tarlú a bhfuil tábhacht leo agus go m'fhéidir go bhféadfaí iad a úsáid mar bhealach chun fócas a tharraingt ar an

díospóireacht seo faoi chúrsaí Gaeilge sa Ghaeltacht agus ar fud na tíre.

P.Ní Ch: An bhfuil brú ortsá mar gur tú an chéad Choimisinéir Teanga? An airíonn tú go gcaithfidh tú beart thar an gnách a dhéanamh chun an taoide a chasadh?

S. Ó C. Sílim go mbeadh sé thar a bheith mí-fhéarailte agus míchruinn ar fad a bheith ag súil gur féidir leis an oifig seo fadhbanna Gaeilge na tíre seo a réiteach, ní féidir leis an rialtas é a dhéanamh, ní féidir leis an státseirbhís é a dhéanamh, ní féidir leis an Acht Teanga é a dhéanamh agus cinnte ní féidir leis an oifig seo é a dhéanamh aisti féin.

P.Ní Ch.: Cé a dhéanfas é?

S. Ó C.: Pobal na tíre seo an t-aon dream ar féidir leo an teanga seo a shábháil agus í a thabhairt ar aghaidh go dtí an chéad ghlúin eile. Ach caithfidh an stát, an oifig seo, gach dream a bhfuil cúram teanga orthu a gcuid féin a dhéanamh chun cabhrú leis an díospóireacht seo. Ní féidir a bheith ag súil go bhfuil réiteach gach fadhb san Acht Teanga. Níl san Acht Teanga ach cuid bheag den infrastructúr tacaíochta teanga atá curtha ar fáil ag an stát. Tá an chuid is mó den tacaíocht a chuireann an stát ar fáil sa gcóras oideachais, tá sé i gcúrsaí craoltóireachta Gaeilge, in sna meáin Ghaeilge, i gcúrsaí ealaíona na Gaeilge, i bhforbairt na Gaeltachta. Níl san Acht Teanga agus san oifig seo ach píosa beag amháin de phictiúr mór ach is cuid thábhachtach í – níl aon amhras orm faoi sin ach cinnte tá ról againn ach níl an fhreagracht iomlán orainn. Tá an fhreagracht i bhfad Éirinn níos leithne ná sin.

P.Ní Ch.: Ar deireadh, an bhfanfaidh tú sa bpost seo?

S. Ó C. Bhuel nuair a ceapadh mar leas-cheannaire ar Raidió na Gaeltachta mé, bhí rún agam fanacht sa bpost sin. Ní bhíonn a fhios ag duine ariamh, athraíonn an saol. Tá mé os cionn dhá bhliain sa phost seo, tá mé ag obair liom go crua, ag déanamh mo dhícheall ach ní bhíonn a fhios ag éinne againn ariamh céard atá i ndán dúinn. B'fhéidir maidir le ceist mar sin gur bhfearr dom ag an bpointe seo gan a thuilleadh a rá ach - fanfaidh muid agus feicfidh muid!

An Naomh Bairbre

"Thóg sé a bhád ó phosta go ball agus sheol í anall go hÉirinn."

Sin díreach an rud a rinne Stiofán Ó Maolchiaráin nó Stephen Chóilín Joe as an Máimín, Leitir Móir. Thóg sé an bád 'An Naomh Bairbre', réitigh amach i agus sheol sé féin agus criú de cheathrar cróga eile as Chicago go Nua Eabhrac ar dtús, agus as sin go Céibh an Mháimín.

Tá daoine ann a cheap go raibh siad craiceáilte, tá daoine ann a cheap go raibh an rud a rinne siad contúirteach, ach tá an chuid is mó do na daoine den bharúil gur éacht thar éachtaí a rinne Stephen, Barney Chóilín Saile Ó Flaithearta, na hÁrannaigh, Tomás agus Pat Joyce agus fear Chill Cholgáin, Coley Newell.

Ní hionadh an bith go ndéanfadh mac le Cóilín Ó Maolchiaráin, nach maireann, éacht mar seo mar is cosúil le rud é a dhéanfadh Cóilín é féin. Dá gcuirfeadh sé rud ina chloigeann, dhéanfadh sé é, agus sé an scéal céanna lena mhac é. Chuir Stephen ina chloigeann Bád Mór de dhéanamh 'Húicéir na Gaillimhe' a thógáil agus í a sheoladh ar ais go dtí an chéibh atá i bhfhóiseacht céad slat don áit a tógadh é.

Is iomaí duine a thug cuairt ar Chicago le roinnt blianta anuas, ní mórán duine acu sin nach raibh scéalta acu faoin mbád seo nuair a tháinig siad ar ais abhaile.

Bhí caint mhór acu ar an mbád agus ar an bhfís a bhí ag Stephen ach ní mórán duine a chreid ina gcroí go ndéanfadh sé é.

Sheol siad ar dtús as Chicago go Nua Eabhrac agus cé go gceapadh daoine gurb é an t-aistear as Nua Eabhrac go dtí Céibh an Mháimín an chuid ba mheasa den aistear, bhí an seal a sheol siad ar na Locha Móra níos contúirti, ná an chuid eile den aistear abhaile. Deir Stephen go bhfuil difríocht mhór idir a bheith ag seoladh ar na Locha Móra agus a bheith ag seoladh ar an bhfarraige mhór. Bíonn sé deacair an gaoth a mheas ar na locha agus ní bhíonn aon tuairim agat ag aon am cén uair a ardóidh an gaoth.

Ach bhí an Naomh Bairbre in ann ag an ngaoth agus ag an mbáisteach agus bhí muinín ag an gcroí as an mbád a d'ainmnigh Stephen in omós dá mháthair, Bairbre.

Bhí trácht mhór ar fud Chonamara ar an lá a d'fhág an Naomh Bairbre Nua Eabhrac. De réir mar a bhí an Statue of Liberty ag imeacht as amharc, bhí rogha acu casadh ar ais go Meiriceá nó tabhairt faoin aistear a bhí leagtha amach acu ón tús. Ní raibh mórán díospóireachta faoi agus lean siad leis an aistear go Céibh an Mháimín faoi stiúir Phat Joyce. Ba é an ceo an rud ba mhó a bhí ag cur isteach orthu ag an tús mar go mb'éigean dóibh a

bheith san airdeall ar bháid mhóra agus ar longa móra eile a bhí ag trasnú lá i ndiaidh lae sna 'shipping lanes'. Ní mórán codladh a bhí i ndán dóibh ar feadh an chuid sin den aistear. D'éirigh leo suíomh idirlín a shocrú suas faoi cheannas Choley Chill Cholgáin agus b'iontach an áis a bhí ann. Ní hamháin gur choinnigh sé muintir na tíre ar an eolas ach bhí deis ag daoine teachtaireachtaí a sheoladh chucu freisin.

Bhí ceiliúradh i gConamara nuair a tháinig an scéala go raibh oileáin na Azores sroichte slán sábháilte acu, mar go raibh cúpla lá ann nárbh fhéidir teagmháil a dhéanamh leo nuair a chlis ar an gcóras satailíte. Bhí agallamh le Stephen ar

Raidió na Gaeltachta tar éis dóibh an chuid sin den aistear a chur díobh. Bhí farraige fhíochmhar agus maidhmeanna 40 nó 50 méadar in airde curtha díobh acu, bhí an Naomh Bairbre á caitheamh anonn agus anall, ach buíochas le Dia, ní raibh baol uirthi, mar sheas sí go teann i gcoinne gach ní a chaith an saol agus an aimsir léi féin agus a criú.

Bhí gach a raibh i gConamara ag súil go mór leis an scéala go raibh an Naomh Bairbre ag teacht níos gaire de cheann scribe. Bhí an coiste áitiúil a bhí ag obair go dian ag baile le fáilte a chuir rompu thar a bheith gnóthach ag cuir bailchríoch ar chuile ní. Bhí Céibh an Mháimín feistithe amach faoi bhratacha agus buintín agus bhí chuile bhaile i gceantar na nOileán faoi scáth breá bratacha freisin.

Chuaigh báid Chonamara agus Árann, idir mór is beag, amach le fáilte a chur roimh an Naomh Bairbre agus a criú an mhaidin Satharn a dtáinig an scéala go raibh sí ag déanamh ar oileáin Árann. Beidh caint is trácht is cáil go brách ar an radharc a bhí sa gcuán agus na céadta bád ag treorú an Naomh Bairbre aníos Cuan an Fhir Mhóir. Bhí na sluaite dhá faire ar chaon taobh den chuan, thiar is thoir. Thug daoine bualadh bos, scaoileadh flares san aer, lasadh tinte chnámha, bhí daoine ag caint is ag gleo agus thar aon ní eile,

bhí deora i súile sean is óg agus an Naomh Bairbre agus a cúigear laoch ag seoladh isteach go Céibh an Mháimín.

Thug na sluaite cuairt ar Chéibh an Mháimín le go bhfeicfeadh siad lena dhá súil an t-iontas a bhí rompu sa gcéibh. Bhí ard mholadh ag gach duine don méid a chonaic siad, an sár-obair a bhí déanta, an chaoi a raibh chuile rud ina áit féin, gan barrcleite isteach ná bunchleite amach ach an bád fite fuaite fáiscithe le chéile sa gcaoi is nár bhaol di is i ag trasnú ó Mheiricea go dtí céibh an Mháimín. Bhí an criú ansiúd le haon cheist a bhí ag aon duine a fhreagairt agus go deimhin féin cuireadh ceisteanna agus frítheadh freagraí. Ní hamháin ar feadh lá ach ar feadh laethanta ina dhiaidh sin, fuair lucht éisteachta raidió agus lucht féachana téilifíse, neart agallamh, an chuid is mó dhó sin ar chláracha RTÉ Raidió na Gaeltachta. Bhí ócáidí céiliúrtha sa gceantar agus bhí na tithe ósta lán agus na sluaite cruinnithe ar Stephen, Barney, Tom, Pat agus Coley agus chuile dhuine den chúigear ag baint barr dhá chéile ag cur síos ar an turas anall. De réir mar a bhí na laethanta ag dul thart agus an scéal ag scaipeadh ar fud na tíre, trí na meáin, bhí daoine ag teacht as chuile cheard den tír ag breathnú ar an Naomh Bairbre. Ní hamháin sin ach tháinig daoine as tíortha

eile chomh maith le lán na súl a bhaint as an mbád seo. Tá agus beidh caint ar an éacht farraige seo go ceann i bhfad, beidh caint go deo ar an bhfís a bhí ag Stephen Chóilín Joe, a bhád féin a thógáil agus i a sheoladh abhaile go dtí a cheantar dúchais. Ní dóigh go dtuigeann aon duine cé chomh mór is atá an t-éacht a rinne sé. Éacht a bhí ann cuimhneamh ar a leithéid, éacht as ucht an mhisneach a bheith aige i a thógáil agus airgead ollmhór a chaitheamh leis an togra agus ansin éacht thar éachtaí i a sheoladh i dteannta ceathrar cróga eile an bealach ar fad as Chicago go dtí an Máimín. Dá mbeadh caint ag na cláir... ach dá mbeadh féin ba dheacair dóibh cur síos níos fearr a dhéanamh ar an turas ná mar a rinne an cúigear a sheol inti.

An dtarlóidh a leithéid arís go deo meastú? Deir Stephen Ó Maolchiaráin go dtiocfaidh sé féin anall arís lá éigin, le cúnamh Dé, ar thuras den sórt céanna go dtí Céibh an Mháimín, ach nach ar bhád a bheidh sé ach ar eitleán! Sea, tá sé ag cuimhneamh cheana féin ar eitleán dhá chuid féin a thógáil agus i a laindeáil sa Máimín. Ná cuir thairis é, mac Bhairbre agus Cóilín Uí Mhaolchiaráin, céard a dhéanfadh mac an chait ach.....

Cúrsa Nua Gaeilge

Séideán Sí
RANG 2

An ceathrú haonad den chúrsa nua Gaeilge **Séideán Sí** atá á cur ar fáil chun freastal ar scoileanna Gaeltachta agus ar scoileanna lán-Ghaeilge. Oiriúnach le húsáid i scoileanna eile chomh maith óir tá sé bunaithe ar théamaí an Churaclaim Bhunscoile (1999). Tá an chéad trí aonad de **Séideán Sí** - Naíonáin Bheaga, Naíonáin Mhóra, Rang 1 - á n-úsáid i mórchuid scoileanna anois agus iomrá orthu de bharr réimse agus chaighdeán na n-ábhar atá iontu.

Tá an t-aonad nua seo ar chomhchaighdeán leis na trí aonad eile agus forbairt déanta ar na téamaí éagsúla lena gcur in oiriúint do dhaltai Rang 2.

Tá an cúrsa nua seo á ullmhú ag Dearthóirí Áiseanna Teagaisc na Gaeilge. Is comhthionscadal é **Séideán Sí** idir An Roinn Oideachais agus Eolaíochta agus Foras na Gaeilge.

- 1 Chúrsa Comhtháite Gaeilge (Leabhar an Oide D)
- 1 Mo Leabharsa - Leabhar an Dalta D (Leagan Connachtach, Muimhneach, Ultach)
- 3 Leabhar Mhóra
- 8 Leabhairín - Céim 1 (2 phacáiste)
- 8 Leabhairín - Céim 2 (2 phacáiste)
- 8 Leabhairín - Céim 3 (2 phacáiste)
- 7 bPóstaer
- 23 Pictiúrchárta
- 4 Dhlúthdhiosca

- Leabhairíní Séideán Sí:
 - Moltaí - Leabhrán don Oide + 6CD
 - Seastán do na Póstaer/Na Leabhair Mhóra
 - 1 Cluichí Focal
 - 155 Preabchárta
 - 1 Ag Obair Liom (Leabhar an Dalta D)
 - 1 Leabhar Cúnta an Oide D (Ag Obair Liom)
 - 5 Phóstaer don Litearthacht

ISBN 1-85791-653-9 €245

Le ceannach i siopaí leabhar nó le hordú tríd an bpost ó:
An Siopa Leabhar, 6 Sráid Fhearchair, Baile Átha Cliath 2.
(01) 478 3814 ansiopaleabhar@eircom.net

CATALÓG AR FÁIL (01) 889 2800
angum@forasnagaeilge.ie www.gaeilge.ie

AN GÚM

Foras na Gaeilge

SAORCLOCH

Éamonn Ó Mainín

Turloch, Rosmuc

Ballaí Cloch,
Aghaidh Tithe,
Tinteáin

Fón Póca: 087-6960850

Gach rath ar an bhFéile!

Tigh Mhórain

Carna 095-32570

Beár, Pool, Ceol & Craic

Peter Fitzpatrick

COMPLETE
LABORATORY
SOLUTIONS
SAOTHARLANN CHONAMARA TEO
ROS MUC
CO. NA GAILLIMHE
TEIL: 091-574355

INFO@CLS.IE
WWW.COMPLETELABSOLUTIONS.COM
NÍOS FAIDE NÁ RAON NA SÚILE